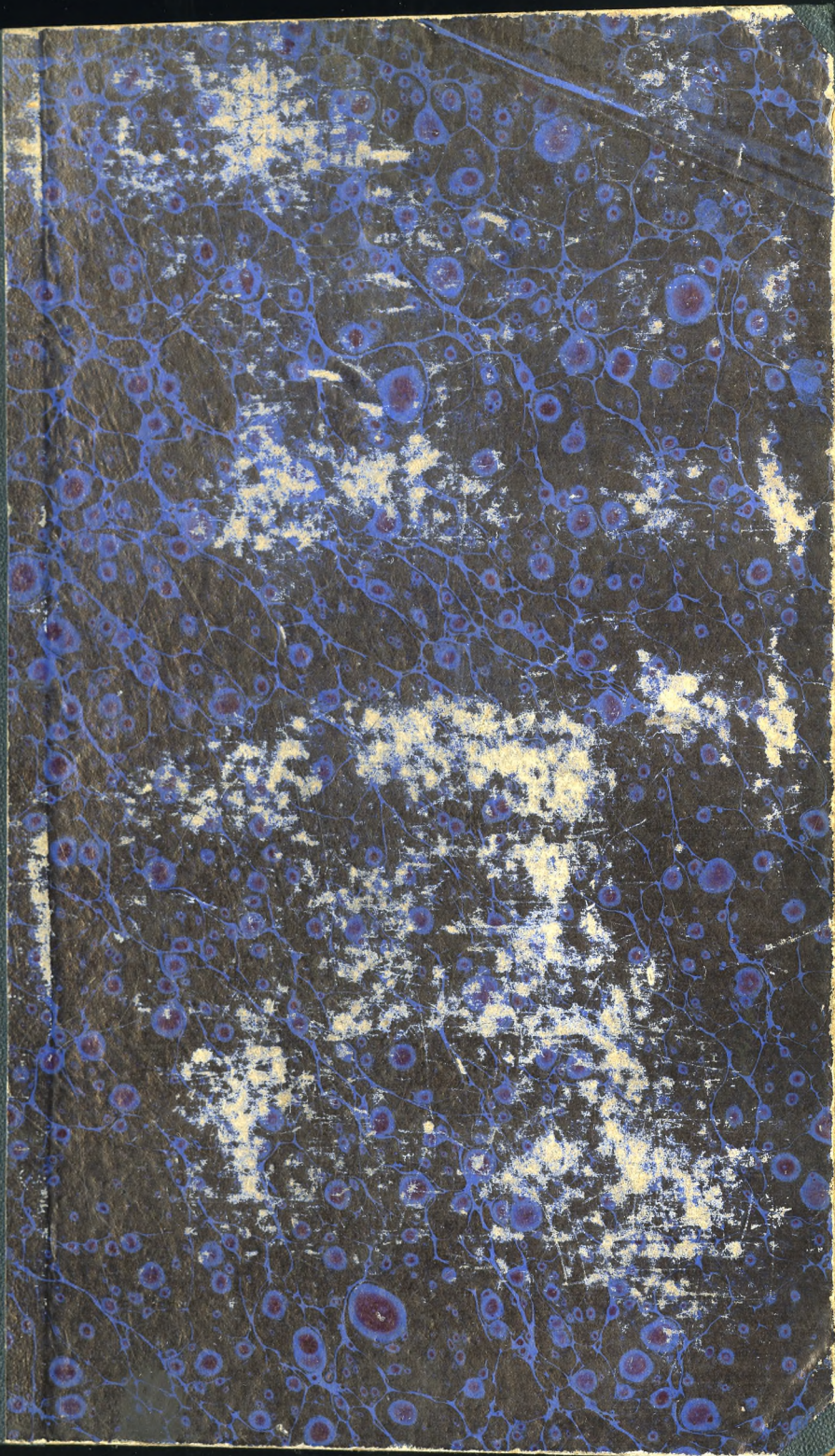

Politikai
röpiratok,

55.

55
125
1861

MACAULAY

BESZÉDE

A ZSIDÓK EGYENJOGOSÍTÁSÁRÓL.

Fordította

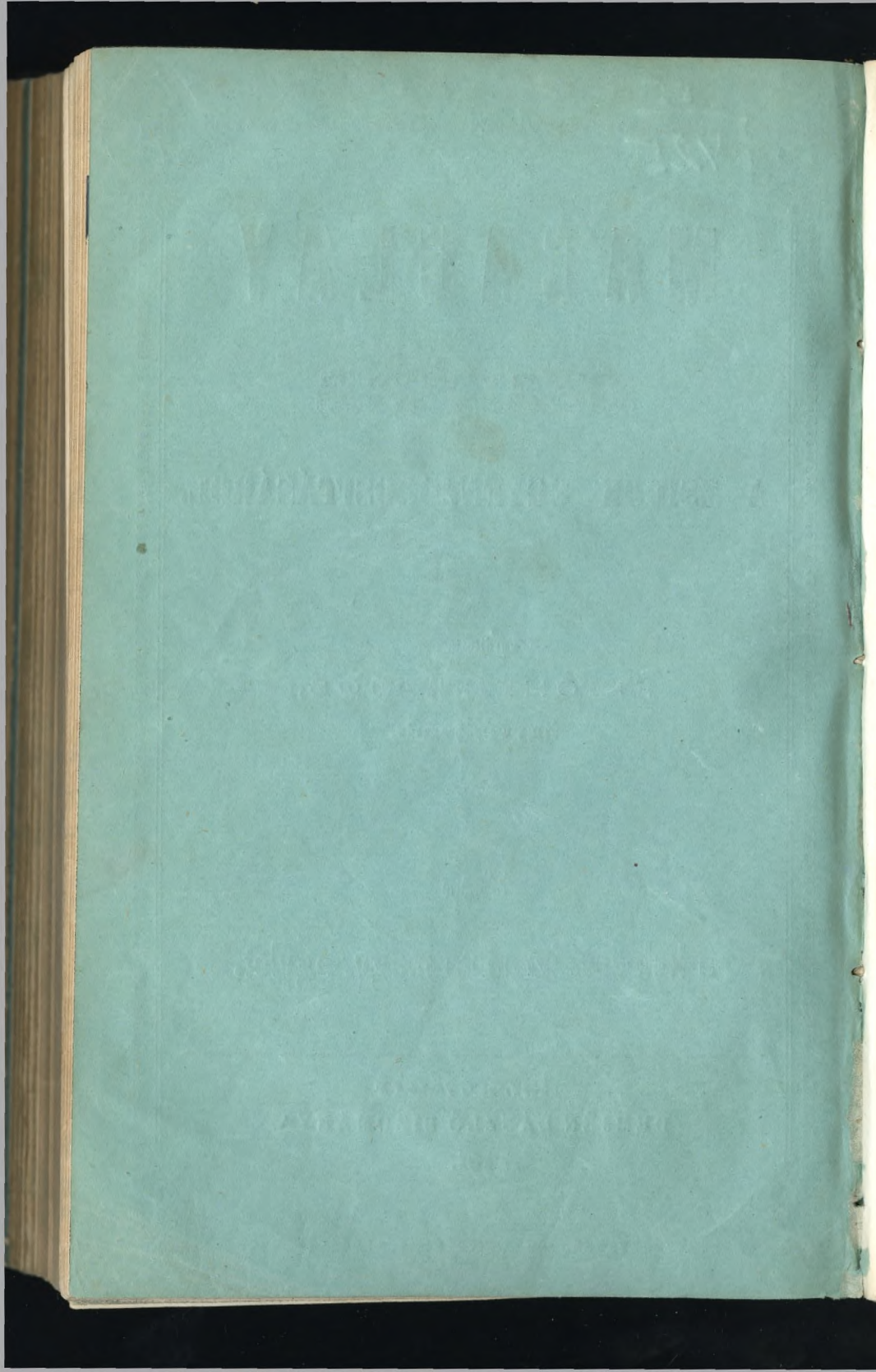
FISCHER LAJOS,
ügyvédjelölt.

Kösz.

Z.
Kiadja!

a kolozsv. izraelita magy. egyesület.

KOLOZSVÁRTT
DEMJÉN LÁSZLÓ BIZOMÁNYA.
1861.

MACAULAY

BESZÉDE

A ZSIDÓK EGYENJOGOSÍTÁSÁRÓL.

Fordította

FISCHER LAJOS,
ügyvédjelölt.

KOLOZSVÁRTT.

Nyomatott Gáman Jánosnál,

1861.

61675 00564909

M A C A U L A Y

REVISED EDITION

A. S. DODD, EDITOR

DE BALLAGI GÉZA

ELŐSZÓ.

A történelem bizonyítja, hogy a zsidóügy egy népnél csak akkor merül fel mint politicalai kérdés, ha a szabadság és egyenlőség eszméinek befolyása alatt halad.

Magyar és Erdélyhon történelmében 1848 a fénypont, a mely a szabadság és egyenlőség népboldogító világosságát árasztotta az addig politicalai jogokban nem részesült néposztályokra.

Azon országgyűlés, mely amaz eszmék hirdetője vala, sajátságos körülményeknél fogva — a mik tulajdonképen csakis a zsidók irányában szoktak tulságos lelkiismerettel tekintetbe vétetni — ezeket a jogegyenlőség sorompóin kívül hagyta.

Az 1848-ki törvények szellemével azonban nem fér össze, hogy legyen e hazában akár egy néposztály is, a mely politicalai jogosultsággal ne birjon: minélfogva szilárd meggyőződéseim, miszerint az országgyűlés, ha az alkotmányosság ösvényén megmaradhatott volna, a kérdéses kizáratást megszüntetvén, a zsidók egyenjoguságát oly uton s módon mondotta volna ki, mikép ma már megtestesült ige lenne.

II

Ámde az országgyűlés az alkotmányosság útjáról le
lön szorítva s oly térre kényszerítve, a melyen az ak-
kori viszonyoknál fogva huzamos ideig nem tarthatta magát.

Bekövetkezett a siralmas állapotú 11 év, a melyből
a nemzet alig gázolt még ki.

A sötét fellegekkel bevont politicalai láthatár azonban
derülni látszik, s ha a mutatkozó jelenségek nem csálnak,
a nemzet azon helyzetbe jutand, hogy a 11 évvel ezelőtt
elejtett alkotmány fonalát felveheti s folytathatja.

Ezen várva várt esetben bizton reménylem, mikép az
1848-ki törvények logikai fejlődése — in specie — a
zsidók egyenjogusulására vezetend.

Váljék bár bennem ezen hit meggyőződésé s ke-
segtessem is magam a legmegnyugtatóbb reményekkel;
fájdalmas, sőt sajtó érzéssel kell tapasztalnom, mikép ke-
resztyén hontársaink tetemes mérvű ellenszenvvel viseltet-
nek a zsidók iránt, s hogy ezen idegenkedő érzülettől
honunk intelligentiája sem ment.

Hogyha azonban ezen visszás érzület kuforrását
részhajlatlanul vizsgálom, azon meggyőződésre kell jönnöm,
mikép nagyobb részint s főként a mult századokban fo-
gamzott s nemzedékről nemzedékre átszállott előítéle-
tekben rejlik megfejtése.

Ezen bárhonnan is eredő előítéletek elhárítása s a
kölcsonös megértés kieszközlése kor szerinti s főfeladat a
zsidókra nézve.

Jól tudom, hogy az ezen célhoz vezető eszközök
szere száma sok: de azt is hiszem, mikép ezen eszközök
között méltó helyet foglalnak oly értekezések, a mik
tüzetesen, alaposan s részhajlatlanul tárgyalják a zsidó-
ügyet.

Egy ily értekezést vélek nyújthatni a közönségnek Macaulay fordításban közlött következő beszédében.

Meg vagyok győződve, hogy a közönség ezen név iránt a legkedvezőbb elővéleménnyel van.

Méltán is, mert Macaulay az angol parlamentben tartott beszédei, ugyszinte az „Essays“ czim alatt közrebo csátott itészeti s egyéb kisebb művei, valamint Angolország ritka becsü s felülmulhatlan történelme által oly fényes s ragyogó betükkel irta be nevét hazája alkotmányának fejlődési, nemkülönben az europai irodalom történelmébe, miszerint mindaddig, mig az emberiség a polgárisodás ösvényén haladni fog, művei még a legkésőbb nemzedék szellemére is üdvhozó világosságot árasztandnak.

Azon ügynek, a melyet az ily férfit sok oldalu miveltsége és tudományosságával, egyenes és éles logikájával, találós hasonlataival, szilárd s feddhetlen morálra fektetett meggyőződésével, sujtó gunyorával, egy szóval az ékes-szólás legnemesb fegyvereivel támogatott s mellette küzdött; — oly megczáfolhatlan s döntő érveket szolgáltatott kezéhez, a melyekkel ezen ügy akármely éghajlat alatt felmerülhet ellenei ellen sikerrel lehet küzdeni.

Tán mentegetőznöm kellene, hogy Macaulayt annyira magasztalom; mert találkozhatnának olyanok, a kik Macaulayt nem ismervén, vagy ha igen, de nem tartván felőle annyit, mint én, azon hiedelemben lennének, mikép ezen magasztalás: *captatio benevolentiae*, arra levén számítva, hogy kedvező véleményt idézzek elő iránta, hogy így a közlött beszéd hatása annál biztosabb legyen.

Az ily gondolkozásukat bizonyossá teszem a felől, hogy ezen szándék távol van tőlem; mert meggyőződésem szerint Macaulayt működése és művei jobban magasztalhatják, mint én arra valaha képes lennék; de be kell

vallanom azt is: hogy ezen férfuról nem szólhatok a nélkül, hogy bámulatomnak s nagyrabecsülésémnek tőlem kitelhető kifejezést ne adjak.

Macaulay a következő beszédét 1833 april 17-kén tartotta. Alkalmat szolgáltatott reá Robert Grant ugyanazon évben az alsó ház elibe terjesztett törvényjavaslata, a mely az összes ház bizottmányában tanácskozás alá vétetett.

A törvényjavaslat így hangzott: „emeltessék határozattá, mikép ezen bizottmány czélszerűnek s tanácsosnak tartja, hogy mindazon polgári és political jogmegszorítások, a melyek jelenleg ő felsége Mózes-vallásu alattvalóira nézve fennállanak, megszüntessenek, azon kivételek fenntartásával, a melyek ő felsége romai catholicus alattvalóit illetőleg hatályban vannak.“

Ezen törvényjavaslat el is lön fogadva.

Ha a nyájas olvasó az alább közlendő beszédet olvasni fogja, meggyőződik, hogy mindazon érvek, a mik a zsidók egyenjogosítása ellen felhozattak, és a melyek ellen a szónok hatályosan sikra száll, oly neműek, hogy akárhol merüljen föl ez ügy, mindenhol lehet azokat halalani, s főként ezek azon okok, a miknél fogva a zsidók ellenei az egyenjogosítást meg akarják tagadni.

Vajjon nem fényes tanúsága-e ez azon fennebbi állításomnak, hogy a zsidók elleni ellenszenv merőben sötét eredetű előítéleteknek tulajdonitható?

Épen ezen körülmény okozza azt is, hogy Macaulay beszéde nálunk is, a hol a zsidóügy már szőnyegen van s eldöntésre vár, egész terjedelmében, kevés helyi viszonyokra való czélzás kivételével, fontosságát s érvényét megtartja.

Kifejeztem fentebb, hogy mi czélom ezen beszéddel.

Minthogy azonban Macaulay beszédei mindegyike egy

művészi mű; tán azon reménnyel is kecsegtethetem magam, hogy a magyar közönségnek is némi csekély szolgálatot tettem avval, hogy Macaulay beszédei egyikével megismertetem.

Macaulay szellemétől pedig bocsánatot kérek, ha nem sikerült volna a fordítás alkalmával szónoklatának fényes és kitűnő oldalait úgy előtűntetni, a mint ő azt eredeti beszédében tette.

Mentségemül szolgál, hogy azon szövétnék, a melyet az ő nagy szelleme gyujtott meg, és a melylyel bokros érdemeinél fogva elfoglalt magas állásból árasztott üditő világot, azon szövétnék, mondom, ha én ragadom meg, törpévé válik s csak csekély s gyenge világot terjeszthet.

Fischer Lajos.

Emlékszem, és tiszteletre méltó barátom, az oxfordi egyetem képviselője is emlékezni fog, hogy azon tárgyalások alkalmával, a mik három évvel ezelőtt ugyan ezen tárgy felett folytak, valaki, a kit mindketten szeretünk és siratunk, azon észrevételt tette, hogy a zsidóügynök éppen erősségében rejlik a nehézség szószólóira nézve, mert alig lehet a zsidókért beszédet tartani a nélkül, hogy a hallgatókat oly igazságok ismétlése által ne fárasztjuk, a melyek általánosan elismervék.

Hogyha sir James Mackintosh zavarban volt, a midőn a fennforgó kérdés legelőször ezen ház elibe terjesztetett, vajjon nem kell-e nekem kétségbe esnem oly érvek felhozhatása miatt, a melyek ujdomságra szert tehetnének.

Igen tisztelt barátom, az oxfordi egyetem képviselője, azon nyilatkozattal kezdé beszédét, hogy nincs szándéka a vallásszabadság elveit kérdésbe vonni. Ő határozottan minden üldözés ellen nyilatkozik, az az oly nemü üldözés ellen, mint a minőt ezen szó alatt ért. Véleménye szerint üldözés volna egy zsidót felakasztani, vagy megnyúzni, fogait kitörni, vagy börtönbe vetni, vagy pénzbírságra büntetni, mert minden embernek, a ki csendesesen viseli magát, joga van életére, miként tagjaira, személyi szabadságára miként vagyonára. De nem üldözés, így szól tiszteletre méltó barátom, egy

egyént vagy akár egész osztályt a hivataloskodásból kizárni, mivel senkinek sincs joga hivatalra.

Minden országban oly szabályok állanak fenn az államhivatalokbai alkalmaztatás iránt, a melyeket az államhatalom megállapítani jónak talál, s a társadalom egy tagja sem panaszkodhatik észszerüleg az iránt, hogy ezen rendszabályok akár-melyike igazságtalan. Az, a ki hivatalt nyer, nem jogánál fogva nyeri azt, hanem kegy gyanánt.

A ki pedig hivatalt nem nyer, az igazságtalanságról nem szólhat, mert csak azon helyzetben van, a melyben minden állam roppant többségének lennie kell. Az egyesített királyságban huszonöt millio keresztyén van hivatal nélkül, s miként ezek nem panaszkodnak, ugy nem neheztelhet 25,000 zsidó, hogy ő is azon helyzetben van. Ekkép tiszteletre méltó barátom önnön magát meggyőzte arról, hogy miként dőreség lenne, ha ő vagy én sértve éreznők magunkat, mert az államtitkári hivatalra nem jutottunk, épen ugy fölötte együgyűek a zsidók, ha azt mondják, mikép rajtok igazságtalanság követtetett el, mivel mint népfajt az állambivataloktól eltiltják.

Bizonyára tiszteletre méltó barátom nem fontolhatta meg, hogy állításai mily következtetésekre szolgáltathatnak alkalmat. Ezen következtetések oly roppantak, hogy ő, s erről meg vagyok győződve, azok elől visszariadna.

Vagy tán komolyan hiszi, hogy a törvényhozás nem követne el igazságtalanságot, ha azt állapitná meg, mikép senki sem lehet törvénybíró, hacsak másfél mázsát nem nyom, vagy hogy a parlamentbe nem bocsátható be, hacsak nem másfél láb magasságu.

Tiszteletre méltó barátom keresztyén hitűnkre hivatkozik. De kérdezmem kell őt, vajjon mikép értelmezi azon nagy parancsolatot, a melyet a törvényben és a prófétákban olvasunk?

El lehet-e rólunk mondani, hogy mi másoknak azt tesz-

szük, a mit kívánunk, hogy nekünk is tegyenek, a midőn szükség nélkül amazoknak a legkisebb fájdalmat okozzuk?

Mint keresztyének kötelesek vagyunk fontolóra venni először: vajjon a zsidóknak a nyilvános bizalomból való kizárolás által fájdalmat okozunk-e? — másodsor pedig: vajjon szükséges-e nekik ezen fájdalmat okozni a végett, hogy nagyobb bajnak vegyük elejét? Nem fogja tisztelt barátom kétségbe vonni, hogy a nyilvános bizalomból való kitagadás által fájdalmat okozunk.

Ő tehát mint keresztyén köteles őket a fájdalomtól megmenteni, hacsak nem bizonyíthatja be, a mit meggyőződésem szerint nem tett, hogy a nyilvános érdek megkivánja, mikép tovább is szenvedjenek. Ámde, így szól, hol akarnak megállapodni, hogyha egyszer oly egyéneket bocsátanak az alsó házba, a kik isten szent igéjét tagadják? — Vajjon egy törököt vagy perzsát, vagy hindut, a ki hétfejjű köögöröngyöt imád, is be akarnak-e bocsátani?

Igen tisztelt barátom e kérdésére ellenkérdéssel akarok felelni. Hol akar megállapodni? Szándéka-e a hitetleneket lassu tüzen pörkölni? — Ha nem, ám mondja meg miért, s én kötelezem magamat bebizonyítani, hogy érve ép oly döntő a türelmetlenség ellen, a mit ő kötelességnek tart, miként azon türelmetlenség ellen, mely előtte bűnnek látszik.

Mihelyest azon nézetem van, hogy kötelesek vagyunk valakinek fájdalmat okozni azért, mert nem a mi hitbelink — hol állapodjunk meg? — Miért állapodjunk meg azon pontnál, a melyet tiszteletre méltó barátom jelölt ki, s miért nem azon pontnál, a melyet Oldham tiszteletre méltó képviselője állapított meg, a ki a zsidókat képteleneknek akarja nyilvánítani földbirtok szerzésére? S miért állapodnánk meg Oldham tisztelt képviselője által kijelölt ezen pontnál s nem inkább annál, a melyet egy tizenha-

todik századbeli spanyol hitbíró határozott volna meg? — Hogyha egyszer az üldözések pályájára léptek, mondják meg nekem, miért állapodnak meg, mielőtt a legvégsőbb pontot elérték volna.

Ha igen tisztelt barátom azt mondja, hogy ő a zsidóknak birtokszerzést akármi kiterjedésben engedni akar, de kénytelen a legkisebb politikai hatalmat megtagadni tőlük, kétségkívüli dolog, hogy önnön magával ellenmondásban van. Oldham tisztelt képviselője sokkal jobb logikus, mint tiszteletre méltó barátom. Ám ő világosan látja, hogy lehetetlen valakit politikai hatalomtól megfosztani, ha megengedik, hogy egy főmegye tulajdonosa lehessen, minélfogva következetesen azt javalja, hogy a zsidóktól a földbirtokost vegyük el.

De még ezen tisztelt ur sem megy elég messze, mivel nem tanácsolta, hogy a zsidókat az ingó vagyontól is foszszuk meg. S mégis tökéletes igaz, hogy azon zsidó, a ki egy milliót bir, könnyen nagy fontosságra vergődhetik az államban.

Ily lépések által jutunk az államhivataloktól a földbirtokhoz, a földbirtoktól az ingó vagyonhoz, az ingó vagyontól a szabadsághoz, a szabadságtól pedig az élethez.

Nem lehet tagadni, hogy azon üldözők, a kik a kinpadot és a karót alkalmazták, némi okokat hozhatnak fel magok mellett, mert meglevén győződve kitűzött céljok üdvösségéről, megkell adni, hogy oly eszközöket használtak, a mik által céljokat valószínűleg el is érték.

Gyakran történt, hogy hitvillongásokat véres üldözések által elnyomtak. Ekkép semmisítették meg az albigensek, — ekkép nyomatott el a protestantismus Spanyol- és Olaszországban s olyannyira, hogy fejét többé felütni soha sem merte. De felszólítok akárkit, hogy idézzon nekem egy példát, hogy

oly elnyomatások, a mik fölött jelenleg értekezünk, más hatást idéztek volna elő, mint makacsságot és elkeseredést azoknál, a kik azoknak alávetvék.

Tisztelt barátomnak üldözéseinel vagy egy czélt kellene szem előtt tartani, vagy üldözését abba hagyni. Tudom, hogy ezen kifejezés „üldözés“ neki visszatetszik, mert nem akarja, hogy a zsidók üldöztessenek. És mégis meg vagyok győződve, hogy inkább három hólnapi börtönt türne el, vagy pedig 100 font pénzbírságot fizetne, hogysem azon joghátrányokat viselné, a mik a zsidókat terhelik.

Mikép mondhatja tehát, hogy az ily hátrányok elviselése nem üldözés, hanem bebörtönözés és pénzbeni büntetés az? — E bizonyítás neme abban áll, hogy önkénytes határokat állít fel. A mit a zsidókra rótt, üldözésnek nem akarja nevezni, a mitől pedig meg akarja kímélni, azt ~~nevezi~~ üldözésnek. A mit a zsidóktól elvon, azt politikai hatalomnak nevezi, a mit pedig jószívűségénél fogva meghagy nekik, azt nem nevezi politikai hatalomnak. A zsidó ne üljön a parlamentben, de egy grófságban tulajdonosa lehet az összes tíz font értékű házaknak, s több haszonbérloői lehetnek, mint a királyságban akármely főurnak.

A választók számára oly vendégséget adhat, a mely nyöket kedvesen csiklandoztatja, s ugy megtánczoltathatja vendégeit, hogy akár a nyakokat kitörjék, mintha keresztyén vagy róf volna. Minden egyéb ezen rendszerből egyöntetű.

A zsidó lehet esküdt, de nem lehet bíró. Tények fölött ülhet, de jogkérdések fölött nem. Százezer font perköltséget kethet, de a legközönségesebb perpatvarba nem kezeskedhik az iránt, hogy egy peres fél a legközelebbi határnapra meg fog jelenni. A pénzpiacz felett uralkodhatnak, a tőzsdét igit gathatja s a congressusokhoz császárok és királyok által meghivathatik. A helyett, hogy kölcsönt akkép eszközölnének

ki, hogy egy székbe beleerőszakolják s a fogait kihuzzák, úgy bánnak véle nagy uralkodók, mintha az ővéik közül volna, s inkább elhalasztanak egy háborúüzenetet vagy egy szerződés aláírását, mintsem előbb tanácsot ne kérnének tőle. Ez mind úgy van, a mint annak lenni kell, de titkos tanácsos a zsidó nem lehet, méltóságosnak nem neveztetetik, mert ez politikai hatalom.

Azonban, ki az, a kit mi ekkép meg akarunk csalni? — A mindenható maga. —

Igen uram. Egészkomolyan azt állították, miszerint a zsidók az istennek visszatetszenek, s hogy minden csapásaival fenyeíteni fog bennünket, hogyha nekik politikai hatalmat adunk. Azt hiszszük tán, hogy isten a lényeg és az alak közt nem tud megkülönböztetés tenni, s nem tudja, hogy mi a zsidótól a politikai hatalom színét s nevét megtagadjuk, de a lényegét megadjuk? Az egyszerű igazság abban áll, hogy tiszteletre méltó barátom véleményétől s kitünő szívetől egész különböző irányokban vezéreltetik, két vélemény közepette áll, s oly vélemények közt kísérti meg a kiegyezést, a melyek azt teljességgel nem tűrik. A túrelmetlenségben egy darab utat halad, — egyszerre megállapodik a nélkül, hogy ezen megállapodást igazolhatná. De én ennek okát tudom, s ez: embersége.

Azok, a kik hajdan a zsidókat lófarkon hurczoltatták s izzó vassal szakállukat elégették, sokkal rosszabb emberek voltak, mint tiszteletre méltó barátom, de meg kell adni, hogy következetesebbek.

Azt is mondják: irtóztató látvány lenne, ha a zsidó egy istenkáromló felett ítélné. Nézetem szerint irtóztató, hogy akármely birónak a mostani törvények szerint istenkáromló felett ítéletet kell hoznia. Ha azonban a törvény ezen tárgyat illetőleg épséges állapotban volna, nem láthatnám át: miért ne ítélné el a lelkiismeretes zsidó az istenkáromlót. Ugy hiszen

mindenkinék szabadságában kellene állni a vallásügyek fölött értekezni, de senkinek sem kellene megengedvelenni, hogy el-lenszegülő füleknek és szemeknek oly hangokat és oly látványo-
kat erőszakolhasson fel, a mik boszankodást és kedvetlenséget idéznek elő. A különbség igen világos. Én nem helyeselhe-
tem, sőt kárhoztatom, ha valakit megbüntetnek, a ki Payne „Ész korszaka“ czimü munkáját egy könyvkereskedésben hátul azok számára kiszolgáltatja, a kik a könyvet olvasni kívánják,
vagy a ki egy magán teremben azoknak, a kik hallgatni akar-
ják, a deismus fölött előolvasásokat tart. Ha azonban valaki az utcán oly undorító torzképet állit fel, a mely ezer ember közt 999-re azért tesz kinzó behatást, mert a tiszteletet és imádási érzésüket megsérti, vagy hogyha valaki nyilvános mulató helyen sértő melléknevekkel illet oly neveket, a me-
lyeket minden keresztyén áhitattal nevez, ily esetekben véleményem szerint szigoru büntetéseket kellene kiszabni nem azért, mivel ezen botrányt előidézők más vélemé-
nyüek, hanem mivel botrányra szolgáltatnak alkalmat, a mi fájdalommal és undorral tölt el minket. Mert ép oly ke-
véssé van feljogositva valaki minket megsérteni, a midőn istentelenségét ránk erőszakolja, avval mentegetvén magát, hogy szabad értekezhetségi jogával él, miként nincs feljogo-
sítva senki házunk mellett ló-mészárszéket állítani fel s azon mentséggel állni elő, hogy csak tulajdonjogát érvényesíti; avvagy meztelen nyilvános utczákon fel s alá szaladni s azt állítani, hogy csak azon jogát használja, mely neki megengedi szabadon mozoghatni. Kétségkívül mindenkinék joga van a szabad értekezhetségre, valamint tulajdonjoga is van, szabadon is mozoghat, de minden jogait úgy kell használnia, hogy azáltal másokéit ne sértse. —

Ezek, uram, azon elvek, a mik szerint az istenkárom-
lás feletti törvényt szerkesztem, s ha e törvény ily tartalmu

lenne, nem foghatnám meg, vajjon miért ne alkalmazhatná egy zsidó ép oly jól, mint egy keresztyén.

Nem vagyok romai katolikus, ámde engem ha Máltában bírónak neveznének ki, minden tétovázás nélkül megbüntetnék oly nyakas protestánst, a ki sok ezer rom. katolikus szeme láttára a pápa képét megégetné; török sem vagyok, ha azonban Indiában bíró lennék, habozás nélkül megbüntetnék oly keresztyént, a ki egy moséet bemocskol. Mi oknál fogva kételkedném tehát, hogy egy zsidó, a ki ügyessége, tudományossága s becsületessége által jutott a birói álláshoz, ne ítélné el illendőképen egy egyént, a ki keresztyén államban a keresztyén vallást megsérti?

Ámde azt mondja tiszteletre méltó barátom: megjósoltattott, hogy a zsidók vándorlók lesznek a föld színén, s hogy azon népekkel, a melyek közt tartózkodnak, nem fognak összeforni. Meg vagyok győződve, uram, és szükség esetében be is bizonyíthatom, hogy ez nem lehet értelme azon jóslatnak, a mely a szentírás egy részét képezi, — mert kétségtelen tény, hogy az amerikai egyesült államokban zsidó polgárok a keresztyének minden jogai-ban részesülnek. Ebből pedig az következnek, mikép a kérdéses jóslatok valótlanak, ha azon értelmet tulajdonít-nánk nekik, hogy a zsidók vándorlásaik alatt más népek által politikai jogokban soha sem fognak részesíttetni. — Ámde azon jóslatok nem valótlanak; a minél fogva nem is lehet azon értelmök, a minőt tiszteletre méltó barátom nekik tulajdonítani akar.

Egy további ellenvetés, a mit a fennforgó javaslat ellen emelnek, abban áll, hogy a zsidók egy nagy megváltó megjelenésére várnak s azon reményt táplálják, hogy Palestínába visszatérhetnek, isten tiszteletüket újolag fölleveníthetendik; ennél fogva Angliát örökké csak számüzetési hely-

nek, nem pedig hazájoknak fogják tekinteni. — Az emberi természet legkézzelfoghatóbb félreismerését tanusítaná, a ki azt képzelné, hogy egy oly esemény, a mely tökéletes bizonytalan időben fog bekövetkezni, oly esemény, a melyről azok is, a kik bizton reménylik, némi bizonyossággal nem tehetik fel, hogy ők, vagy gyermekeik, vagy unokáik valaha megérik, — mondom, az ily esemény ~~sem~~ foglalkoztathatja az emberek kedélyét annyira, hogy közönyösökké váljanak az iránt, a mi közel, jelen s bizonyos. Való, hogy a zsidókon kívül keresztyének is hiszik, hogy a világ fennálló rendje el fog enyészni.

Sok keresztyén azt tartja, hogy Krisztus ezer éven át láthatólag fog a földön uralkodni. A próféták magyarázói annyira mentek, hogy az évet is meghatározták, a melyben a az ezer éves uralkodás kezdetét veendi.

Ugy hiszem, hogy az uralkodó vélemény 1866 mellett nyilatkozik, más értelmezők szerint ez idő még közelebb lenne. Kérdem már most, hogy minden millenariust kizárjunk-e az alsó házból azon oknál fogva, mivel türelmetlenül várják azon csudálatos birodalmat, a mely a mostani dynastiát s Anglia alkotmányát pótolni fogja, s mivel ők Vilmos királynak őszinte szivből hű alattvalói nem lehetnek?

Kell, uram, hogy egy lényeges pontban tiszteletreméltó barátom, az oxfordi egyetem követje elismerje, hogy a zsidó vallás minden tévtanok között a legkevésbé veszedelmes.

Nincs a legkisebb kilátás arra, hogy ezen vallás el fog terjedni. A zsidó nem törekszik téríteni. Sőt azt lehet mondani, hogy azokat is, a kik vallására akarnának átpártolni, visszautasítja — bűnnek tartván, ha valaki, a ki vele nem hasonszármazásu, hitét el akarja fogadni. Ennélfogva nem lehet csodálni, hogy a keresztyén vallásról a zsidóra való

áttérés ritkább tünemény, mint egy tökéletes napfogyatkozás.

A mult században volt egy kitűnő megtért, neve lord George Gordon, és megtérítésének története érdemes arra, hogy emlékezetbe visszahivassék. Mert ha élt valaha megtért, a kire a térítő párt büszke lehetett volna, ez bizonyára csak lord George Gordon lehetett; nem csak azért, mivel előkelő származású s magas rangú volt, nem csak azért, mivel a parlament tagja vala, hanem mivel türelmetlensége, sőt buzgalmának vadsága által még a zsidóknál is feltűnt. Azt hiszi tán, uram, hogy a templomba csábított, vagy hogy ott csak szívesen láttatott is? Nem, uram, — hidegen s ellenszenvvel megengedték, hogy a kiválasztott nép fájdalmaiban és bánatalmaiban részt vegyen, amde szorosán ki volt zárva a zsidók előjogaiból. Alá kellett vetnie magát azon kinzó szokásoknak, melyeket törvényük előszab, s mikor a halálágyon kérve kérte, hogy az ő szertartásaik szerint temetessék el — azt válaszolák, hogy kérése nem teljesíthető. (Halljuk!) Értem ezen felszólalást. Halljuk: Emlékszem, hogy a fennforgó javallat elleni érvek egyike az, hogy a zsidó barátságtalan nép, szorosán összetart s idegenektől elszigeteli magát.

Valóban, uram, mulatságos, azon modort, a mely szerint régebben némely urak a catholicusok emancipációjával bántak, azon modorral összehasonlítani, mely szerint ugyanazon urak most a zsidók egyenjogósítása körül eljárnak.

Arról levén szó, hogy a catholicusokat egyenjogósítsák, ezen ellenvetésekkel állottak elő: „Lám, mily nyugtalan, mily alkalmazkodó, mily támadó, mily hizelgő a római egyház szelleme. Lám, miként hozzák papjaik a földet s eget mozgásba, hogy prozelytát csináljanak; mily fáradhatlanul működnek, mily figyelmesen szemlélik a jellemeik

gyengébb s erősb oldalait, s mily szellemdúsan használják fel az irodalmat, a művészetet és tudományokat, mint mennyi eszközöket vallásuk terjesztésére. Minden országban s minden áruhában találhatjátok őket: összehasonlítják a bodlejáni könyvtárban a kéziratokat, igazgatják Peking csillagvizsgáló-tornyain a látcsöveket s tanítják a paraguai vadakat az eke és rokka használatára.

Vajjon hatalmat akartok-e adni az ily tevékeny, tulkapó s telhetlen egyház tagjainak? Ám legyen, most olyan népről van szó, a mely sohasem kísérlett meg idegent csábítás által megnyerni s mely senkit se szeret hitén látni, a ki nem hasonló származásu. S most így szólnak: „Oly felekezet tagjainak akartok tán hatalmat adni, a mely elzárkozva más felekezetbeliektől elszigeteli magát, a mely neophytákat nem szeret, sőt azokat visszautasítja? Ebből csakis azon igazság tetszik ki, hogy szenteskedők soha sem voltak ürügy hiányában.

Akármely felekezet legyen az, a mely számára türelmet kívánunk, azonnal állanak elő türelmetlen emberek, a kik azt nyilvánítják, hogy ama felekezet a leggyűlöletesebb és a legveszélyesebb tulajdonokkal bír. A mi a zsidókat illeti, igaz, hogy vallási tekintetben barátságtalanok, de ez véleményem szerint annál jobb, mert mi mint keresztyének nem követelhetjük, hogy törekedjenek bennünket vallásukra téríteni. De hogy a zsidók barátságtalan tagjai legyenek a polgári társaságnak, ezt még senki sem bizonyította be. Igen tisztelt barátom, a ki az értekezés tárgyát képező javaslatot tette, nem mulasztotta el a bizonyítékok szere-számát előterjeszteni, a miből kétségkívül kitetszik, hogy a zsidókon sulyos méltatlanság követtetett el, s tiszteletreméltó barátom, az oxfordi egyetem tagja ezen bizonyítást

nem czáfolta meg. Ámde mit jelentene, ha igaz volna is, hogy a zsidók barátságatlanok? Mit jelentene az, ha Angliát hazájoknak nem tekintenék? Vajjon nem igazolná-e a társadalom elleni idegenkedésöket azon bánásmód, a melyet türniök s szenvedniök kellett? Vajjon nem éreztek-e üldözött keresztyének gyakran hasonló ellenszenvet azon társadalom ellen, a mely által üldöztettek?

Mikép állott a catholicusok hazaszeretete, a midőn Erzsébet királynő véres törvényei az angol catholicusok ellen foganatosítottak? Cromvell Olivér félspanyoloknak nevezte, később félfranciáknak lehetett volna őket nevezni.

Ugyanezen eset volt a calvinistákkal is. Nem hiszem, hogy XIV. Lajos idejében Franciaországnak halálosabb ellenségei lettek volna, mint az üldözött hugenották. De lehetne-e az ilyen tényekből észszerüleg következtetni, hogy a catholicusok vagy kálvinisták, mint ilyenek, képtelenek szülőföldjüket szeretni?

Hogyha Angolország a catholicusok által megtámadtatnék, hány angol catholicus pártolna át az ellenséghez? Ha Franciaországgal most protestans ellenség elegendnék háboruba, hány francia protestans nyujtana segédkezet? Miért ne kísértenők meg tehát, hogy mily hatással lenne a zsidókra a türelmetesség azon politikája, a melynél fogva az angol catholicusból és a francia protestansból jó honfi vált?

A zsidók ellen egy más vád is emeltetett, a mely nem tiszteletreméltó barátomtól, az oxfordi egyetem követőtől ered; — ő sokkal tudósabb és jószivübb, hogysen ilyen vádakkal álljon elő: hanem Oldham képviselőjétől származik, a ki, fájdalommal veszem észre, helyét elhagyta. Oldham tiszteletreméltó képviselője azt mondá, hogy a zsi-

dó természeténél fogva aljas faj, piszkos faj s pénzszo-
 jazó faj, a mely minden tisztességes hivatástól irtózik s csak
 az uzsoráskodásra alkalmas; — egyébiránt hiányzik is benne
 minden magasabb s szeretetreméltóbb tulajdonság. Így be-
 széltek, uram, minden időben a vakbuzgók. Soha
 sem mulasztották el az üldözés igazolásaul azon
 bűnökre utalni, a miket csak az üldözés idézett
 elé.

Anglia a zsidókra nézve csak félhaza volt,
 s mi vétkül rójuk fel nekik, hogy Angliáért csak
 félszeretetet éreznek. Ugy bánunk velök, mint
 rabszolgákkal, s csodálkozunk, hogy nem tekinte-
 nek bennünket testvérüknek. Aljas foglalatossá-
 gokra kényszerítjük s szemökre lobbantjuk, hogy
 tisztességes keresetmódot nem választanak. Hosz-
 szas időn át eltiltottuk a földbirtoktól, s avval vá-
 doljuk, hogy tulnyomólag a kereskedéssel foglal-
 koznak. Kizártuk őket a dicsvágy minden pályái-
 ról s megvetjük, mert a kincsvágyban keresnek me-
 nedéket. Sok századokon át erőnk roppant felső-
 ségével visszaéltünk irányukban s ime undoro-
 dunk attól, hogy azon eselhez folyamodnak, a mely
 a gyengébbek természetes s általános segyvere az
 erősebb erőszakoskodása ellen. Vajjon mindig csak
 pénzt váltó, pénzt hajhászó s pénzt gyűjtő nép volt-e? Ki
 sem tudja jobban mint tiszteletreméltó barátom, az oxfordi
 egyetem követje, hogy a zsidó nép jellemében sem-
 mi sincs, a mi képtelenné tenné a polgár legmaga-
 sabb kötelességére. Jól tudja, hogy a mivelődés gyer-
 mekkorában, a midőn szigetünk még oly vad volt, mint Uj-
 Guinea, a mikor Görögország sem a művészeteket, sem a tu-
 dományt nem ismerte, mikor alig emelkedett még egy szal-

ma-fedelű kunyhó ott, a hol később Roma állott, tudja, mondom, hogy ezen megvetett népnek voltak kőfallal körülvett városai, cedrus-palotái, fényes templomai, kereskedői s hadi hajói; voltak iskolái, amelyekhen szenttudományt tanítottak, voltak államférfiai s harcosai, természettudósai s történetirői s nagy költői. Hol van nép, a mely férfiasabban harczolt függetlensége s hite mellett?

Hol van nép, a mely a halál küzdelmében kitünőbbben tanusította volna: mire képes a kétségbeesés bátorsága?

Hogyha több századok folyama alatt a harcosok s bölcsék elnyomott ivadékaiban őseik tulajdonai elfajultak; hogyha továbbá kizáratva a törvény malasztjaiból s beleerőszakolva a rabszolgaság igájába a számkivetett s rabszolga bűneit elsajátították: szabad-e ezt nekik szemrehányani?

Ne érezzünk inkább szégyent s léleksurdaklást?

Bánjunk velök igazságosan s méltányosan. Tárjuk fel előttök szélesen az alsó ház ajtait. Nyissunk meg számukra minden pályát, a melyen ügyességet lehet tanusítani. Addig, mig ezt nem tettük, ne mondjuk, hogy Jezaiás polgártársai közt nincs lángész s a maccabeusok ivadékaiban nincs hőszivűség.

Uram! Tisztelt barátom javaslatát támogatván, azon meggyőződésben élek, hogy a keresztyén vallás becsületét s érdekeit védem.

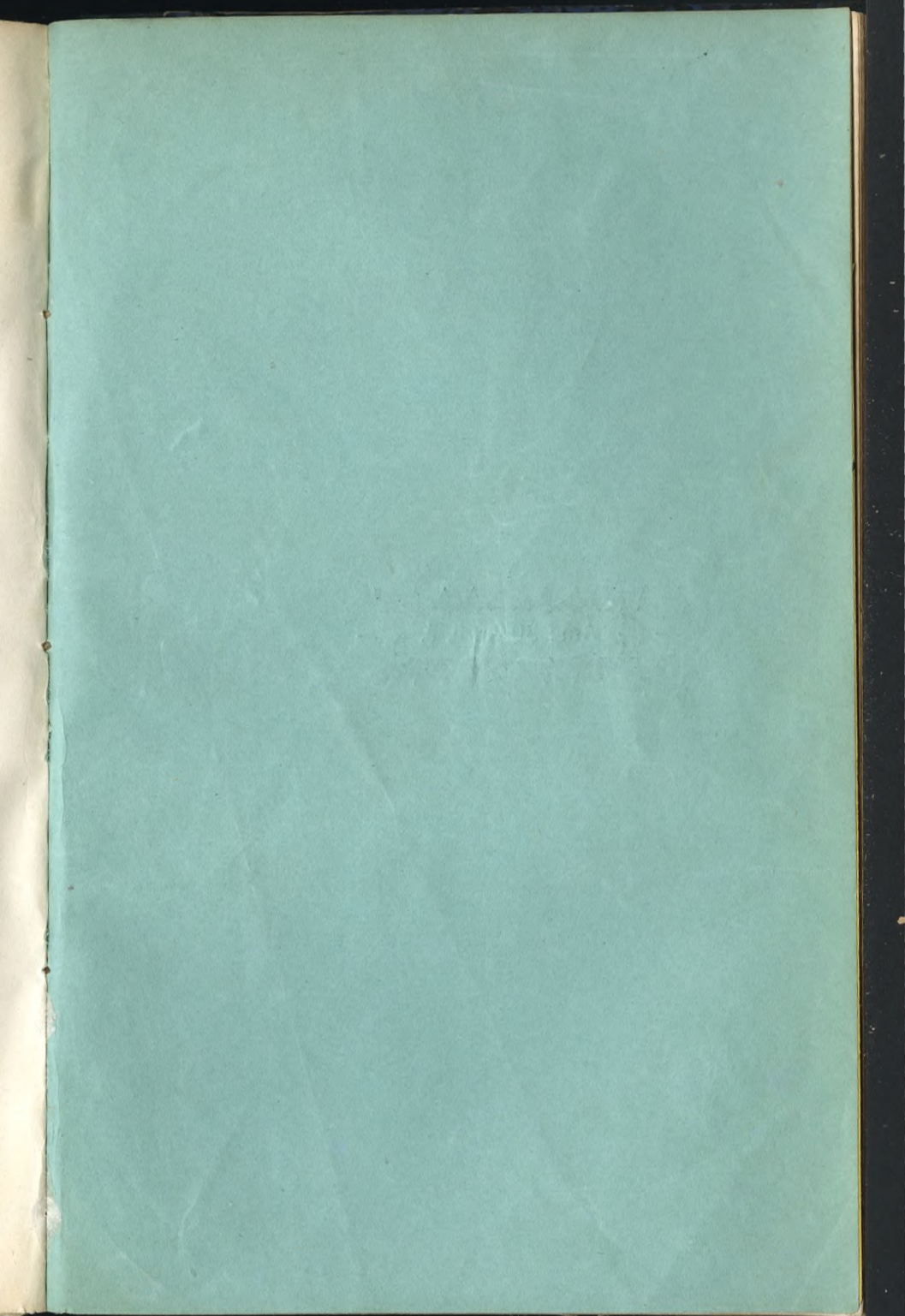
Ezen vallást megszentelteleníteni hinném, ha azt mondanám, hogy türelmetlen törvények nélkül nem állhat fenn. Ily

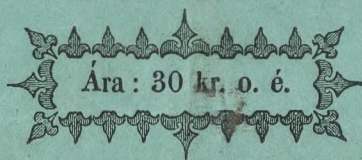
törvények nélkül alapított meg s ily törvények nélkül tartotta fenn magát.

Győzött a legmiveltebb s legvadabb népek babonahite fölött; győzött a görögök szivgyönyörítő mytológiája s a nyugoti népek véres bálványhite fölött. Megküzdött a romai birodalom hatalmával és politikájával. Megszelidítette azon barbarusokat, a melyek ama birodalmat elpusztították.

Ámde ezen győzelmek nem a türelmetlenség fegyvereivel vivattak, hanem daczára a türelmetlenség ellenállásának. A keresztyénség egész történelme bizonyítja, hogy keveset kellett félnie az üldözéstől mint ellenségtől, ámde sokat, mint barátától s szövetségestől.

Adja az ég, hogy hazánkat továbbá is jótékony befolyásával áldja, s erős maradjon magasztos philosophiája, erős szennytelen erkölcstana, erős azon belső s külső bizonyítékok által, a melyeknek az emberi nem leghatalmasabb s legdicőbb szellemeinek hódolniok kellett; maradjon utolsó vigasza azok számára, a kik minden földi félelmen túl emelkedtek. De ne értsük félre jellemét s érdekeit, s az igazság ütközetét ne vivjuk a tévedés fegyvereivel, s azon hitet, a mely az emberi nemet az általános szeretet nagy tanába legelőször bevavatta, ne akarjuk az elnyomás által előmozdítani.

Ára : 30 kr. o. é.

